

Pierwsze stwierdzenie *Melangyna pavlovskyi* (VIOLOVITSH, 1956) (Diptera: Syrphidae) w Europie

First record of *Melangyna pavlovskyi* (VIOLOVITSH, 1956) (Diptera: Syrphidae) in Europe

ŁUKASZ MIELCZAREK

Osiedle Broniewskiego 22/5, 29-100 Włoszczowa
e-mail: lukasz@insects.pl

ABSTRACT. *Melangyna pavlovskyi* (VIOLOVITSH, 1956) (Diptera: Syrphidae) is recorded from Poland and Europe for the first time. The distribution of the species in Poland is presented. Specimens of *M. pavlovskyi* were collected at 13 sites. Last published records of *Melangyna coei* NIELSEN, 1971 in Poland are recognized as misidentifications of *M. pavlovskyi*. Diagnostic characters separating *M. pavlovskyi* from other West Palaearctic species are presented.

KEY WORDS: Syrphidae, *Melangyna pavlovskyi*, faunistics, Europe, Poland

WSTĘP

Rodzaj *Melangyna* VERRALL, 1901 jest reprezentowany przez muchówki przeważnie o stosunkowo niewielkich rozmiarach ciała. Znane postacie larwalne prowadzą drapieżny tryb życia, odżywiając się mszycami. Z kolei imagines należą do bardzo zróżnicowanej systematycznie grupy owadów antofilnych. Dotychczas z Europy notowanych było dziesięć gatunków z rodzaju *Melangyna* s. str. (SPEIGHT et al. 2010). *Melangyna pavlovskyi* (VIOLOVITSH, 1956) jest gatunkiem opisanym z Sachalina. Do tej pory gatunek ten notowany był tylko na Dalekim Wschodzie Rosji (MUTIN & BARKALOV 1999) oraz w Japonii (YOKOHAMA 1993). *M. pavlovskyi* nigdy wcześniej nie była wymieniana z zachodniej Palearktyki. Nie jest jasne czy obecność *M. pavlovskyi* w Polsce to wynik naturalnej migracji gatunku czy zawleczenia. Jak do tej pory w Europie udokumentowano stałe populacje tylko jednego obcego gatunku bzyga - *Copestylum melleum* (JAENNICKÉ, 1867) na Wyspach Kanaryjskich (ROMIG & HAUSER 2004). Możliwe, że *M. pavlovskyi* w Europie jest gatunkiem rodzimym, pozostawał w niskiej liczebności, a wyjątkowo wczesny okres lotu postaci dorosłych dodatkowo utrudniał wykrycie. Kolejnym powodem braku informacji o tym gatunku w Europie może być jego brak w kluczach do oznaczania obejmujących europejską

faunę Syrphidae i z tego powodu gatunek ten mógł być błędnie oznaczany.

Melangyna pavlovskyi została uwzględniona jak dotąd tylko w kluczu obejmującym Syrphidae Dalekiego Wschodu Rosji (Mutin & Barkalov 1999). Klucz ten obejmuje wszystkie gatunki z rodzaju *Melangyna* s. str., które do tej pory były notowane z Europy. *Melangyna pavlovskyi* podobnie jak kilka innych gatunków *Melangyna* wykazuje bardzo wyraźny dymorfizm płciowy (Ryc. 1). Samce wszystkich *Melangyna* s. str. mają oczy typu holoptycznego. Białe, gęsto owłosione oczy połączone są ze sobą pod kątem około 90 stopni (Ryc. 2b). Twarz i czoło są całkowicie czarne, srebrnoszaro opylone, pokryte długimi czarnymi włoskami (Ryc. 2a). Czułki są całkowicie czarne. Tułów pokryty jest długim białym owłosieniem. Na odwłoku dominuje jasne i stosunkowo długie owłosienie. U większości odłowionych w Polsce okazów brak zupełnie jasnych plam na drugim tergicie odwłoka. Wyraźne plamy na drugim tergicie stwierdzono tylko u 16 okazów. W długiej serii okazów zebranych na stanowisku w Eweliniowie można zauważyć ciągłą zmienność od form z stosunkowo dużymi plamami, aż po okazy zupełnie ich pozbawione. Jasne, prostokątne w zarysie plamy na trzecim i czwartym tergicie są zawsze bardzo dobrze widoczne, ale nie osiągają krawędzi tergitów. Samice mają oczy typu dychoptycznego. Oczy są wyraźnie jasno owłosione. Na czole występuje charakterystyczne opylenie w postaci srebrnoszarych smug (Ryc. 3b). Twarz po bokach jest w dużej części pomarańczowa. Czarna pionowa pręga w środkowej części twarzy zajmuje co najmniej 1/3 szerokości twarzy (Ryc. 3a). Czułki są kompletnie czarne. W przeciwieństwie do samców, jasne plamy na drugim tergicie odwłoka zawsze występują. Plamy te są w zarysie okrągłe, znacznie mniejsze od plam na drugim i trzecim tergicie. Samce *Melangyna pavlovskyi* mogą być mylone z samcami *M. quadrimaculata* VERALL, 1873, *M. barbifrons* FALLÉN, 1817, a nawet *M. lucifera* NIELSEN, 1980 i *M. olsuffevi* (VIOLOVITSH, 1956). Natomiast samice mogą być błędnie oznaczane jako *M. barbifrons*, *M. olsuffevi* oraz *M. coei*.

a

b

Ryc. 1. *Melangyna pavlovskyi* (VIOLOVITSH, 1956), a - samiec, b - samica.

a

b

Ryc. 2. Głowa samca *M. pavlovskyi* (VIOLOVITSH, 1956), a - część twarzowa, b - czoło.

a

b

Ryc. 3. Głowa samicy *M. pavlovskyi* (VIOLOVITSH, 1956), a - część twarzowa, b - czoło.

MATERIAŁ I METODY

Melangyna pavlovskyi należy do najwcześniej pojawiających się przedstawicieli rodziny bzygowatych. W Polsce gatunek ten odławiany był razem z innymi wczesnowiosennymi przedstawicielami rodzaju takimi jak: *M. barbifrons*, *M. lucifera*, *M. quadrimaculata*, *M. lasiophthalma* (materiał niepublikowany). Muchówki odławiane były metodą „wypatrywania” oraz przy pomocy żółtych pułapek Moericka rozstawionych na powierzchni gruntu oraz zawieszonych kilka metrów nad ziemią. Materiał według regionalizacji fizycznogeograficznej Polski (KONDRACKI 2002) pochodzi z podprovincji: Północna, Południowobałtyckie, Podkarpacie Północne, Wyżyna Małopolska, Wyżyna Śląsko-Krakowska. Najwcześniejsze obserwacje *M. pavlovskyi* odbywały się już w drugiej połowie

marca. Najlichnieszy pojaw miał miejsce 27.03.2011 w Eweliniowie, kiedy odłowiono, aż 60 osobników, a obserwowano kolejnych kilkadziesiąt. Analogiczna sytuacja miała miejsce 28.03.2010 w rez. Bukowa Góra w Przedborskim Parku Krajobrazowym (NOWAK C., *informacja ustna*). Powyższe przykłady bardzo licznego pojawu przebiegały przy temperaturze powietrza ok. 5°C, słonecznej i bezwietrznej pogodzie. Na stanowisku w Eweliniowie obecne były nadal niewielkie płyty śniegu. Większość okazów odżywiała się pyłkiem łanowo kwitnącej przylaszczki pospolitej (*Hepatica nobilis* Mill.). Na podstawie zebranego materiału można stwierdzić, że liczny pojaw samców odbywa się wcześniej niż samic. Tylko dwa samce odłowiono w kwietniu, a okaz odłowiony najpóźniej pochodzi z północnej części kraju, gdzie ta różnica z przyczyn klimatycznych wydaje się być oczywista. Wszystkie okazy obserwowano na obszarach leśnych, w miejscach osłoniętych od wiatru. Najlichnieszy pojaw miał miejsce w grądzie subkontynentalnym *Tilio cordate-Carpinetum betuli*. Objasnienie skrótów: MŁ- MIELCZAREK ŁUKASZ, NC -NOWAK CEZARY.

Zbadany materiał

Pobrzeża Południowobałtyckie

- Kapino ad. Wejherowo (CF25), 10.04.2011 - 1♂ na *Anemone nemorosa*, 6♀ leg. ŻÓRALSKI ROBERT.

Wyżyna Śląsko-Krakowska

- Dulowa (CA95), 28.03.2008 - 1♂, 1♀ na *Tussilago farfara*, leg. MŁ., 22.03.2011-1♂, 24.03.2011-1♂ leg. CELADYN RAFAŁ.

- Dolina Kluczwoły (DA15), 24.03.2011 - 1♂ na *Petasites albus* leg. MŁ.

- Kraków, Górka Narodowa (DA25), 3.04.2011 - 1♂ leg. TOFILSKI ADAM.

- Ojcowski Park Narodowy (DA16), 9.04.2008 - 1♀ na *Salix caprea* (KLASA & SOSZYŃSKI 2010, błędnie podana jako *M. coei* NIELSEN, 1971).

Wyżyna Małopolska

- Kurzelów „Dronowe Niwy” (DA13), 13.04.2008 - 2♀ leg. MŁ.

- Przedbórz (DB25), 28.03.2008 - 1♀ (KLASA & SOSZYŃSKI 2010, błędnie podana jako *M. coei* NIELSEN, 1971),

- Piskorzec „Las Rudziński” (DB35), 30.03.2008 - 1♂, 1♀ na *Anemone nemorosa* leg. MŁ.

- Włoszczowa (DB33), 9.04.2009 - 2♀, 1.04.2010 -12♀ na *Salix* spp. leg. MŁ.

- rez. Eweliniów (DB44), 27.03.2011- 46 ♂, 8 ♀ leg. MŁ, 6♂, 1♀ leg. NC, 10.04.2011 -1♀, na *Hepatica nobilis*, 10–27.04.2011 żółta pułapka Moericke'go 6 ♀ leg. MŁ.

- rez. Bukowa Góra (DB25), 28.03.2010 - 1♂, 1♀ na *Hepatica nobilis* leg. NC.

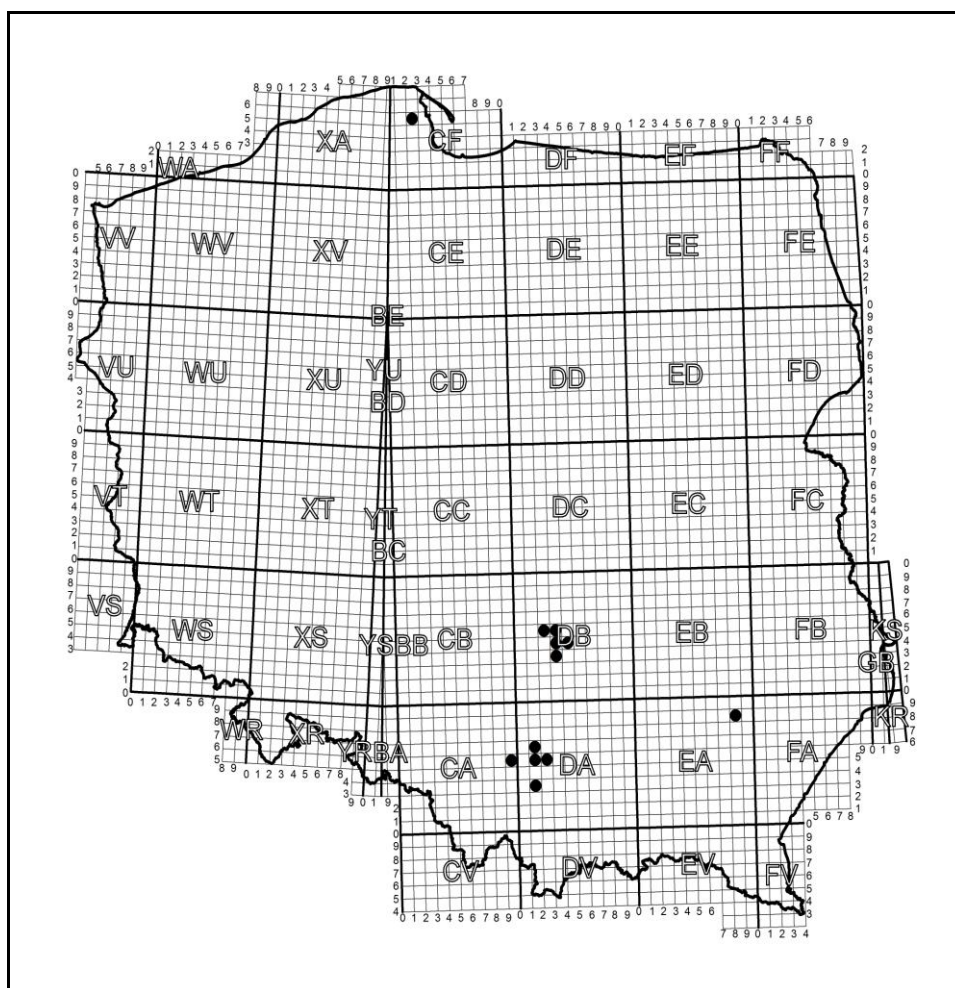
- Zabrody (DB34), 3.04.2011 - 3♀ leg. NC, 1♀; 10–24.04.2011 żółta pułapka Moericke'go (1♂,1♀) leg. MŁ.

Podkarpacie Północne

- Rudnik nad Sanem (EA88), 21–23.03.2011 - 1♂,1♀ na *Corylus avellana* leg. SERAFIN MIŁOSZ.

PODZIĘKOWANIA

Autor serdecznie dziękuje Panom: Cezaremu Nowakowi, Miłoszowi Serafinowi, Rafałowi Celadynowi, Robertowi Żóralskiemu, Adamowi Tofilskiemu za przekazanie informacji o odłowionych okazach *M. pavlovskyi*.

Ryc. 1. Stanowiska *M. pavlovskyi* (VIOLOVITSH, 1956) w Polsce.

LITERATURA

- KLASA A., SOSZYŃSKI B. 2010. Dziewięć nowych dla Polski muchówek z rodziny bzygowatych (Diptera: Syrphidae) z Ojcowskiego Parku Narodowego i innych regionów kraju. *Wiadomości Entomologiczne* **29**: 302–304.
- KONDRACKI J. 2002. *Geografia regionalna Polski*. PWN, Warszawa.
- MUTIN V.A., BARKALOV A.V. 1999. Family Syrphidae. [W:] *Key to the insects of Russian Far East*. Vol. VI. Diptera and Siphonaptera. Pt 1. Vladivostok. ss 342–500.
- ROMIG, T., HAUSER, M. 2004. *Copestylum melleum* (JAENNICKE, 1867) (Diptera, Syrphidae) is an established neozoon on the Canary Islands. *Volucella* **7**: 185–191.
- SPEIGHT M.C.D., MONTEIL C., CASTELLA E. & SARTHOU J.-P. 2010. Syrph the Net on CD, Issue 7. [In:] SPEIGHT, M.C.D., CASTELLA, E., SARTHOU, J.-P., MONTEIL, C. (red.). *The database of European Syrphidae*. Syrph the Net Publications, Dublin.
- VIOLOVITSH N.A. 1956. Novye vidy roda *Syrphus* FABR. (Diptera, Syrphidae) z Dalnego Vostoka. *Zoologicheskij Zhurnal* **35**: 741–745.
- YOKOHAMA T. 1993. *Melangyna pavlovskyi* (Syrphidae) collected in Hokkaido. *Monthly insect*. **274**: 28.